

Bácska megszállásának törvénybeiktatása alkalmából Bárdossy László miniszterelnök 1941. december 16-án beszédet mondott a képviselőházban. Az ő szavaiból idézünk:

„Szeretettel köszöntjük a magyarsághoz fűződő kapcsolataikban meg nem ingott hunyevácokat és sokácokat, a mindig hű muraközi népet, Zrínyi vitéz népét és a visszatérő szerbeket, akik az elszakított-ság ideje alatt is tudták, hogy hol van a helyük.

A visszacsatolás ez ünnepélyes aktusában egyforma szeretettel öleljük őket magunkhoz, és mondunk nekik szívből istenhozottat. A visszafoglalt területek népe most már közel tíz hónapja él ismét együtt a többi országrész népével. Vérkeringése ismét bekapcsolódott az ország életritmusába; ismét ugyanaz a szellem, ugyanaz az erkölcs érvényesül itt is, amelyet ebben a hazában ezer éven át tiszteletben tartottunk, amelyet ápoltunk, és amely szerint igazítjuk életünk rendjét egymás kölcsönös megértésében és támogatásában.

Mindenkinek a magáét és minden erőt az egyetemes célok érdekében — ez volt ennek az együtt-élésnek az alapelve.”¹

Úgy látszik azonban, hogy a nemzetiségek iránti testvéri szeretettel valami nem volt rendjén. Hét hónap múlva, ugyancsak a képviselőházban, interpelláció hangzott el Popovics Milán bácskai szerb képviselő részéről. A képviselő az 1942 januári dél-bácskai razzia során elkövetett atrocitásokat feszegette, amelyeket a hazai és a nemzetközi közvélemény egyaránt nagy felháborodással tárgyalt. A kormány szükségesnek látta az interpellációt éppen Popovics Milánnak, a szerb nép árulójának szájába adni. Az interpellációra Kállay Miklós miniszterelnök válaszolt:

„Honvédségünk a délvidéki lakosságot a hagyományos szentistváni gondolattól áthatott magyar kormánytól nyert utasításokhoz mérten, a szó teljes értelmében — nemzetiségre való tekintet nélkül — igazi testvéri szeretettel ölelte keblére . . .

Ugyanakkor a kommunista propaganda útján is felbújtott elemek nagyarányú szervezkedésbe kezdtek, és a magyar lakosság lemészárlásával fenyegetőztek . . .

Ez a földalatti aknamunka így tartott majdnem egy éven át, míg egyszerre 1942 januárjában nyílt lázadásban robbant ki. Folyó évi január hó 4-én ugyanis Zsablyán és környékén csendőr- és határ vadász-járőreinket szerb partizánok megtámadták, és ezeknek súlyos veszteséget okoztak. Ez alkalommal öt határ vadász és két csendőr lelte hősi halálát, és többen megsebesültek.

A vizsgálat folytán megállapítást nyert, hogy ez a rajtaütés nem véletlen, nem egyes zabolátlan elemek által végrehajtott merénylet, hanem tervszerű akció volt, melyben a külföldről már hosszabb idő óta beszivárgott, a nádasokban és tanyákon rejtőzködő, illetőleg az odavaló lakosság egy része által rejtegetett partizánok is nagy számban vettek részt.

Céljuk az volt, hogy a Bácskában általános felkelést robbantsanak ki. Erre való tekintettel a csendőrség és a határvidászok megerősítésére a honvédség megfelelő karhatalmat rendelt ki, és a lázadókat január végéig tartó nyílt harcban leverte, és a titeli háromszöget a partizánoktól megtisztította.

A Zsablya és környékének megtisztítására alkalmazott hadműveletek alatt azonban sok gyanús és szélsőséges egyén Újvidék felé húzódott. Ezért, és mert az Újvidéken tartózkodó megbízhatatlan elemek ott is fenyegették a lakosság nyugalmát és a közbiztonságot, a város vezetősége a tisztogatási műveletek Újvidékre való kiterjesztését kérte, tehát a város ottani polgári vezetősége!

Az Újvidéken végrehajtott műveletek alatt január 21-én és 22-én a tisztogatási munka rendben folyt. Az ezt követő napon, vagyis 23-án, az oda beszivárgott partizánok a belvárosba szorultak, és karhatalmi tömegeinket kézigránátokkal, valamint fegyverekkel támadták meg.

Ez a támadás a mi karhatalmi erőink részéről, amelyek három napon át 25 fokos hidegben teljesítették nehéz szolgálatukat, erős megtorlást váltott ki, annál is inkább, mert a zsablyai felkelés óta a közbiztonsági közegeink elleni merényletek napirenden voltak. Szerencsétlenségükre — az arra kiadott rendeletek figyelmen kívül hagyásával — érdektelen polgári személyek a kíváncsiság által hajtva az utcán tartózkodtak. A szerb lakosság között olyanok is voltak, akik — valószínűleg a keményebb szerb bánásmódhoz szokva — lekicsinylőleg úgy nyilatkoztak a honvédekről, hogy úgysem merik a fegyverüket használni. Nagyrészt tehát a lakosság okatlan magatartásának és a karhatalmi erők felbőszítésének eredményeként jelentkezett az a következmény, amit nagyon sajnálunk, hogy tényleg érdek-

telen és ártatlan polgári egyének is vannak Újvidéken az áldozatok között.

Kétségtelen, hogy a rendkívül feszült helyzetben egyes karhatalmi közegek túlzásokra ragadtatták magukat, túlkapásokat követtek el, és ennek folytán egyes ártatlan személyek is áldozatul estek.

Ez a valóság. Egyetlen tény elhallgatása nélkül adtam elő. Úgy hallom, hogy az emigrációban élő jugoszláv kormány hallatlan rágalomhadjáratot indított ellenünk ezekkel az eseményekkel kapcsolatban. Vegye mindenki tudomásul, hogy Bácska a rend és a nyugalom országa, ahol kívülről beszivárgók akartak felfordulást előidézni. Ami tehát történt, azért nem a magyar hatóságok, sem pedig az itteni szerbség felelősek, hanem ugyanazok, akik lángba borították a Balkánt, és ma is mindent elkövetnek, hogy ott a nyugalom és a rend helyre ne álljon... A mi szerbségünk pedig legyen nyugodt, hogy ahogyan háromszáz évvel ezelőtt őket — mint a vérszőlő menekülőket — befogadta ez az ország, úgy ma is itt van, és itt is lesz mindig az ő legigazibb békés emberi és népi jogaikat biztosító hazájuk. Ezen semmi sem változtathat, de a magyarországi szerbség magatartása nekik és nekünk is megkönyvíthatja a feladat végrehajtását.

Ezeket óhajtottam az elhangzott felszólalásra válaszolni. Még csak annyit, hogy a teljes precizitás kedvéért az áldozatul esett egyének kimutatását elhoztam, és az mindenkinek, a képviselő uraknak is rendelkezésére áll. Ez alatt az egész idő alatt — ideértve a szóvá tett januári napokat is — a szerb halottak száma összesen 2550. Ebből az újvidéki megtorlásnak 292 szerb áldozata van. Az óbecsei eseményeknek — amelyeket a második helyen emlegetnek — 89, a titelieknek pedig 50 szerb áldozata van. Ezek annak a vizsgálatnak az adatai, amelyeket

a képviselő úr is, aki részt vett benne, a legpontosabbnak, a leglelkiismeretesebbnek tüntetett fel. Én és ez a nemzet rendelkezünk azzal a bátorsággal, hogy amit tettünk, arról be is számoljunk, mert azt nincs okunk senki előtt eltitkolni. Én a felelősségvállalással egyetemben azt a kötelezettséget is vállaltam, hogy mivel bizonyos jogsérelmek és túlkapások az irányítás és vezetés bizonyos mérvű mulasztására is visszavezethetők, a tettesek és mulasztók büntetőjogi felelősségre vonása iránt a törvényes intézkedéseket megtegyem, amelyek különben már folyamatban is vannak . . .”²

1942 nyarán a fasiszta német hadsereg a Volgához közeledett. A magyar uralkodó körökben buzognak a vérmes illúziók. Ebben a helyzetben a magyar kormány még a jövőendő győztes világhódító boldog csatlósának magas lováról beszél. Bárdossy utóda a bársonyszékben, Kállay Miklós, nem kevésbé barátságos arcot vág a szerbek felé, hasonló módon öleli keblére őket. Közben megmagyarázza azt a kellemetlen epizódot, amely a két miniszterelnöki ölelés között történt. Eszerint külföldről beszivárgott ellenséges elemek lemezárlassal fenyegették a bácskai magyarokat. Az ellenséges elemek által kirobbantott felkelést a kirendelt karhatalom nyílt harcban leverte, s közben egyes ártatlan polgári személyek is áldozatul estek — természetesen saját hibájukból. Utóbbiakat a kormány őszintén sajnálja. A lefolytatott karhatalmi akciót a kormány helyesli, azért felelősséget vállal, ugyanakkor az előfordult bizonyos mérvű lazaságok és jogsérelmek előidézőinek felelősségre vonása iránt intézkedik. Egyébként jó lesz, ha a szerbek saját érdekükben befogják a szájukat, és nem okvetetlenkednek. A magyar bábszínház-parlament magabiztosnak, frappánsnak találja a választ, és lelkesen tapsol. Akkor még nem sokan tudták, milyen áthidalhatatlan szakadék tátong

a miniszterelnök úr nyilatkozata és az igazság között. De a kedélyeket mégsem sikerült megnyugtatni. Az igazság szempontjából teljesen mindegy, hogy a magyar kormány tagadja vagy beismeri a történeteket. Ami 1942 januárjában Zsablya—Újvidék táján történt, egy hónapig tartó sötét, kegyetlen Szent Bertalan éjszakája, a magyar fasizmus történetének egyik legvéresebb epizódja volt.